

Nr 94.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1924 kl. 1 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående ersättning till vissa vintillverkare samt
vissa medlemmar av vindragarlaget i Stockholm
jämte en i ämnet väckt motion. (3:e avd.)*

Uti en till riksdagen avlåten, den 19 mars 1924 dagtecknad proposition, nr 187, vilken blivit för förberedande behandling hänvisad till statsutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta

dels att till aktiebolaget Skånska fruktvin- och likörfabriken i Bjuf, aktiebolaget Önos i Tollarp samt firman B. P. Gullbergh i Malmö må ur statsverkets fond av rusdrycksmedel utbetalas följande belopp, nämligen till aktiebolaget Önos femtiotusen kronor samt till envar av de båda övriga tjugufemtusen kronor, allt under villkor, att i enlighet med Kungl. Maj:ts bestämmande före utbetalningen sådana åtgärder vidtagas, att någon tillverkning av rusdrycker icke vidare må kunna utan särskilt tillstånd bedrivas i de lokaler, vilka av ersättningstagarna tidigare för sådant ändamål begagnats, ävensom att ersättningstagarna skriftligen förbinda sig att icke framdeles mot statsverket framställa några ersättningsanspråk i anledning av deras tidigare bedrivna tillverkning av rusdrycker;

dels ock att till de medlemmar av vindragarlaget i Stockholm, som nu äro varaktigt oförmögna till arbete, må ur statsverkets fond av rusdrycksmedel under vederbörandes återstående livstid, så länge arbetsförmågan varar och vederbörande styrker sig vara i behövande omständigheter, årligen utbetalas ett belopp av sexhundra kronor att utgå med en fjärdedel eller ett-hundrafemtio kronor kvartalsvis i efterskott från och med tredje kvartalet år 1924.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr N. K. Törnkvist i Bjuf väckt motion, nr 423, vari hemställts, att den i propositionen föreslagna ersättningen till aktiebolaget Skånska fruktvin- och likörfabriken i Bjuf måtte höjas till ett belopp av 50,000 kronor.

I fråga om de skäl, motionären anfört till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till motionen.

Vad först beträffar spörsmålet om ersättning till de vintillverkare, varom i förevarande proposition är fråga, hava, såsom departementschefen ock

*Utskottets
yttrande.*

antytt, nu gällande bestämmelser i fråga om rätt till vintillverkning icke inskränkt äldre företagares rätt att fortsätta av dem tidigare bedriven tillverkning utan innebära endast förbud mot inrättande av nya fabriker utan därtill av Kungl. Maj:t lämnat tillstånd. Någon lagstiftning, som på sådant sätt inskränkt rätten att bedriva tillverkning av alkoholhaltiga drycker att därpå skulle kunna grundas ersättningsanspråk mot det allmänna, föreligger sålunda icke. I de till kontrollstyrelsen överlämnade framställningarna i ämnet hava ej heller dylika skäl åberopats, utan har såsom motiv för ersättningsanspråken anförts, dels att möjligheterna att försälja tillverkade varor genom den nya rusdrycksförsäljningsförordningen ominstetgjorts eller åtminstone väsentligen inskränkts, dels att oöverstigliga svårigheter understundom mött att få inköpa de spritdrycker, som varit nödvändiga för deras tillverkning såsom utgångsmaterial eller såsom tillsats i syfte att öka hållbarheten eller dylikt.

I fråga om det sist angivna motivet har kontrollstyrelsen bland annat framhållit, att de ändringar, som under senare tid och särskilt genom rusdrycksförsäljningsförordningens genomförande vidtagits beträffande de bestämmelser, som reglera tillverkares möjlighet att inköpa för tillverkningen erforderliga spritdrycker, icke till sin ordalydelse vore av den art eller i praktiken fått sådan tillämpning, att på dem kunde grundas någon som helst rätt för tillverkare till ersättning för intrång i näringsverksamhet. Ej heller vore de sådana, att på dem kunde grundas någon moralisk förpliktelse för det allmänna att lämna ersättning. Det enda fall, då dylik förpliktelse på här angivna skäl eventuellt skulle kunna tänkas föreligga vore, enligt styrelsens mening, i fråga om den tillverkare — Skånska frukt- och likörfabriken i Bjuf — som förmenat sig hava rätt till tillverkning av spritdrycker. Då emellertid tillverkningsrätten i detta fall icke kunde anses obestridd, då tillverkningen i varje fall icke pågått mer än en eller annan månad efter den 1 juli 1917 och bolaget sedermera icke gjort något försök till dess upptagande förrän i början på år 1922, samt då de tillverkade kvantiteterna varit obetydliga i förhållande till fabriken tillverkning av vin och de färdiga produkterna åtminstone delvis syntes hava försålts såsom vin, har ej heller i detta fall ur här angivna synpunkt ersättning med skäl synts styrelsen kunna ifrågasättas. Till denna styrelsens ståndpunkt har ock utskottet kommit, och anser utskottet sålunda, att några berättigade krav på ersättning ej kunna grundas på de förändringar i lithörande bestämmelser, som under senare tid blivit genomförda.

Vidkommande härefter spørsmålet, huruvida de förändrade försäljningsbetingelser, under vilka vintillverkarna haft att arbeta, kunna motivera ersättningskyldighet för det allmänna, har den i ämnet lämnade utredningen synts utskottet ådagalägga, att vintillverkarna i stort sett måste anses hava uraktlåtit att tillvarata de möjligheter att vinna avsättning för av dem tillverkade viner, som rusdrycksförsäljningsförordningen erbjuder. Enligt vad av kontrollstyrelsens utlåtande framgår, har sålunda aktiebolaget Önos i Tollarp efter den 1 januari 1919 icke ingivit någon offert å vin till pris och inköps-

nämnden eller till aktiebolaget Vin- och spritcentralen. Aktiebolaget Skånska fruktvin- och likörfabriken i Bjuf har icke heller ingivit någon offert å vin till pris- och inköpsnämnden, men däremot dels i april 1922 till aktiebolaget Vin- och spritcentralen inlämnat prov å vid dess fabrik tillverkat vin, vilka prov dock visade sig vara av den beskaffenhet, att sagda aktiebolag icke ansåg sig kunna inköpa vin från fabriken i fråga, dels i december samma år offererat ett bärvin, vilken offert ej heller gav anledning till inköp. Firman B. P. Gullbergh i Malmö har icke vare sig till aktiebolaget Vin- och spritcentralen eller till pris- och inköpsnämnden ingivit någon offert å vin. Ej heller i övrigt har, så vitt propositionen utvisar, vintillverkarna i fråga vidtagit några åtgärder för tillvaratagande av förefintliga möjligheter för avsättning av vin. Möjlighet att bedöma, huruvida vintillverkarna, därest till buds stående möjligheter av dem rationellt utnyttjats, kunnat med framgång bedriva sin rörelse även efter rusdrycksförsäljningsförelördningens genomförande förefinnes sålunda icke. Någon förpliktelse från det allmännas sida att bereda dem ersättning synes utskottet ej heller ur denna synpunkt föreligga.

Emellertid har, enligt vad utskottet inhämtat, framställningar av liknande beskaffenhet med dem, varom i förevarande proposition är fråga, tidigare ingivits till och prövats av aktiebolaget vin- och spritcentralen. Detta bolag, vilket jämte dess dotterbolag numera ensamt handhar partihandeln med rusdrycker, måste ock, enligt utskottets mening, hava ett visst intresse av att uppgörelse med nu ifrågavarande vintillverkare i någon form kommer till stånd, och synes det utskottet på grund härav ligga närmast till hands, att även i nu förevarande fall aktiebolaget vin- och spritcentralen må äga pröva, huruvida och i vilken mån ersättning bör utgå till alla eller vissa av dem. Enligt vad utskottet förvissat sig om, är ock bolaget villigt att träda i underhandlingar med vintillverkarna.

I förevarande proposition har Kungl. Maj:t vidare på angivna skäl föreslagit riksdagen, att ett årligt understöd av 600 kronor måtte få utbetalas ur statsverkets fond av rusdrycksmedel till vissa medlemmar av vindragarlaget i Stockholm. Då utskottet emellertid ansett, att jämväl frågan, huruvida och i så fall med vilka belopp understöd må utgå till ifrågavarande personer, är av den art, att prövningen av densamma bör ankomma på aktiebolaget vin- och spritcentralen, har utskottet även i denna del ansett sig icke böra ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet alltså hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herr Törnkvists i Bjuf ovanberörda motion icke må vinna riksdagens bifall.

Stockholm den 20 maj 1924.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *C. J. G. Swartz*, *O. U. B. Olsson*, *H. F. Lamm*,
J. Nilsson i Malmö, *O. Bergqvist*, *J. Jeansson*, *A. R. Rooth*, *I. Bergman* i Tännäs,
F. L. Lindqvist, *C. Johansson* i Hälsingborg och *N. G. Gabrielsson*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *P. Nilsson* i Bonarp,
C. R. Jansson i Falun, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *J. Jönsson* i Revinge, *A. Å. Törnkvist* i Karlskrona, *O. Nilsson* i Örebro, *P. M. Olsson*
i Blädinge, *O. Osberg*, *S. Persson* i Fritorp och *O. Andersson* i Höör.

Reservationer:

av herr *C. J. G. Swartz*, vilken ansett att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Vad först beträffar — — — — — ur denna synpunkt föreligga.

Emellertid vill ej utskottet bestrida möjligheten av att i det särskilda fallet vissa billighetsskäl kunna vid en närmare undersökning av saken visa sig förefinnas. Den institution, som väl får antagas äga den närmaste kännedomen om alla på frågan inverkan omständigheter är aktiebolaget Vin- och spritcentralen, vilket jämte dess dotterbolag numera ensamt handhar partihandeln med rusdrycker och synes med hänsyn härtill saken lämpligen kunna ordnas så, att åt Kungl. Maj:t anförtros att avgöra om och i vad mån ersättning i de olika fallen bör utgå, dock att före avgörandet nämnda aktiebolag skall hava att i ärendet avgiva utlåtande.

I förevarande proposition har Kungl. Maj:t vidare på angivna skäl föreslagit riksdagen, att ett årligt understöd av 600 kronor måtte få utbetalas ur statsverkets fond av rusdrycksmedel till vissa medlemmar av vindragarlaget i Stockholm. Då utskottet emellertid ansett, att jämväl frågan, huruvida och i så fall med vilka belopp understöd må utgå till ifrågavarande personer, är av den art, att prövningen av densamma bör ankomma på Kungl. Maj:t efter hörande av aktiebolaget vin- och spritcentralen, har utskottet även i denna del funnit sig ej kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag.»

av herrar *O. U. B. Olsson* och *F. L. Lindqvist*, vilka ansett att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Vad först beträffar — — — — — ur denna synpunkt föreligga.

I förevarande proposition har Kungl. Maj:t vidare på angivna skäl föreslagit, att ett årligt understöd av 600 kronor måtte få utbetalas ur statsverkets fond av rusdrycksmedel till vissa medlemmar av vindragarlaget i Stockholm. Ej heller till förslaget härutinnan har utskottet emellertid ansett sig kunna giva sin anslutning. Att den nya rusdrycksförsäljningsförordningen och den genomförda koncentrationen av partihandeln med spritdrycker i viss mån förorsakat inkomstminskning för vindragarlaget, lär visserligen icke kunna bestridas, men densamma torde dock till största delen vara att tillskriva den allmänna depressionen. Kontrollstyrelsen har ock härutinnan anfört, att, när de ekonomiska konjunkturerna bleve gynnsammare, all anledning finnes att antaga, att vinimporten skulle komma att stiga och

att i följd härav laget skulle få bättre tillgång till arbete. Att siffermässigt särskilja den andel, som den allmänna ekonomiska depressionen haft i den inkomstminskning, som laget lidit, från den andel, som rusdrycksförsäljningsförordningen haft i samma inkomstminskning, har ock synts styrelsen näppeligen kunna göras. På grund härav och då för övrigt vindragarlagets arbete icke kan anses vara av så speciell beskaffenhet, att lagets medlemmar icke kunna förskaffa sig inkomst genom annat arbete och därigenom såsom tillförene bisträcka till arbete oförmögna medlemmar, har utskottet icke funnit skäl föreligga för det allmänna att träda hjälpande emellan.»
